

Hoogvliegers en strandgangers in Montenegro

Ex Joegoslavië was voor de burgeroorlog (1991-1999) al vermaard om zijn vlinderrijkdom. De voormalige deelrepublieken zijn bepaald niet schaars bedeed qua natuurschoon. Zo hadden wij al enige tijd onze zinnen gezet op het zuidelijke Montenegro, waar we eind juli 2016 ook daadwerkelijk neerstrijken. Daar hebben we ons vooral gefocust op Lovćen National Park (LNP) omdat dit natuurgebied vlak bij onze st(r)andplaats Budva ligt. Het land is niet groot en afstanden lijken op de landkaart klein, maar vanwege het bergachtige karakter zijn de reistijden een stuk langer dan verwacht.

Tekst: Vanuit Budva kun je Lovćen op twee manieren berei-
Joep Steur ken. De makkelijkste route gaat via Cetinje. De andere optie is via Kotor waar een smalle bergweg met 25 (volgens sommigen 26) haarspeldbochten je de hoogte in brengt. Goed beschermende relingen zijn er nauwelijks maar je wordt beloond met een adembenemend uitzicht over de Baai van Kotor. LNP ligt de Montenegrijnen na aan het hart omdat zich hier het mausoleum van de negentiende-eeuwse heerser en dichter Petar II Petrović Njegoš bevindt. Dit drukbezochte grafmonument is gebouwd op de top van de berg Jezerski Vrh (1657 m) en geldt als nationaal symbool. Het park is bedekt met veel beukenbossen die verantwoordelijk zijn voor het donkere uiterlijk van het gebergte. Zo is de naam Montenegro, Italiaans voor Zwarte Berg, ontstaan. De Slavische inwoners spreken zelf over Crna Gora wat dezelfde betekenis heeft. Dankzij twee klimaatzones (mediterraan en continentaal) en negen verschillende biotopen zijn de flora en fauna zeer gevarieerd. Wat dagvlinders betreft staat de teller op 85 soorten.

Njeguši/Bukovica

In het noorden van LNP ligt Njeguši waar de Petrović-dynastie haar wortels heeft. We lopen over de verharde weg omhoog en gaan dan aan de rechterzijde, middels een wat verborgen landweggetje, het bos in. Langs de berm vliegen diverse dambordjes en dat geeft ons al een goed gevoel voor wat nog komen kan. Het is zonnig en lekker warm en al gauw zien we Njeguši in de verte liggen. Het panorama op de omringende bergen is prachtig en sereen. Loslopende paarden, een afgelegen huis en de stem van waarschijnlijk een herder zijn de enige tekenen van menselijke aanwezigheid die we bespeuren. De rotspartijen herbergen talloze kruidenrijke plekjes met veel vlinders die we helaas met ons geklauter alle kanten op jagen.

Een tweekleurig hooibeestje (*Coenonympha arcania*) poseert uiteindelijk nog een paar seconden voor de camera. De spitskophagedis deelt zijn voorliefde voor rotsachtig terrein met de witbandzandoog. Deze laatste zit vaak roerloos op wegen en paden met gesloten vleugels en is dan nagenoeg onzichtbaar. Pas als men bijna boven op de vlinder staat vliegt hij plotsklaps weg om een eindje verder weer te gaan landen. Dit tafereeltje kan zich enkele malen herhalen en voor fotografen, die elke keer met hun knieën op de harde grond moeten voor een goede foto, kan dit vrij frustrerend én pijnlijk worden. Op begraasde plekken komen grote saterzandogon (*Satyrus ferula*) voor; de lichtere vrouwtjes lijken in de meerderheid te zijn. Blauwe kruisdistels omzomen delen van de weg of bedekken hele hellingen. Ze zien er met hun stekelige uiterlijk niet erg gastvrij uit, maar het tegendeel is waar. Een van de vlindersoorten die de nectarrijke bloemen wel kan waarderen is de wegedoornpage.

Een blauwtjestrio bestaande uit bruin blauwtje, getand blauwtje (*Polyommatus daphnis*) en oostelijk esparcetteblauwtje (*Polyommatus admetus*) houdt zich op langs een bloemrijke berm. Alleen het getand blauwtjesmannetje showt af en toe zijn bovenvleugels.

ngers

Plavi	2,4 km	45 min	753
Trštenički vrh (1489m) [PPT KT-8]	4 km	1:15 h	753 751
Kotor	21,6 km	5:30 h	753

De andere twee houden hun vleugels continu dichtgevouwen als ze gaan zitten, alsof ze zich ervan bewust zijn dat ze niet kunnen concurreren met al dat blauw. Vlak bij Njeguši, het startpunt van deze wandeling, vind je het gehucht Bukovica met restaurant Kafana Kod Pera na Bukovicu. Hier serveert men traditionele gedroogde ham (pršut) en kaas. De dorst kan gelest worden met Montenegrijse wijnen en gekoelde vruchtensapjes. Deze uit 1881 stammende eetgelegenheden is daarom ideaal om even bij te komen van een dagje vlinderen in de omgeving.

Omgeving Hotel Monte Rosa

Dit resort is gelegen aan de oostelijke flank van de Jezerski Vrh in een vallei met bossen en weiden. Voordat we aan onze tocht gaan beginnen, inspecteren we een verwaarloosd graanakkertje bij het hotel waar akkerdistels welig tierden. We ontdekken al snel leuke soorten als tijgerblauwtje en bosrandparelmoervlinder. Even verderop begint een officieel wandelpad en kan het echte werk beginnen. Al na korte tijd stuiten we op ons eerste bosweide waar geel walstro, margriet en kruisbladgentiaan domineren. Violette vuurvlinder (*Lycaena alciphron*, de ondersoort *melibaeus*),

Bleek blauwtje.

Joep Steur

Turkoois blauwtje.

Joep Steur

Oostelijk esparcetteblauwtje.

Joep Steur

Getand blauwtje.

Joep Steur

Joep Steur

Zuidelijke aurelia op Lantana.

Joep Steur

Vrouwte grote saterzandoog in de omgeving van Njeguši.

Joep Steur

Violette vuurvinder *melibaeus*.

Joep Steur

Wegedoornpage op blauwe kruisdistel.

bruine vuurvlieder, grote parelmoervlieder en blauwe ijsvogelvlieder (*Ladoga reducta*) hebben hier hun domicilie, terwijl dambordjes en keizersmantels vooral de bloeiende distels langs het aangrenzende pad prefereren. Zo'n bloemen- annex vlinderparadijsje slokt al gauw heel wat tijd op en we moeten onszelf dan ook dwingen om door te lopen. We doorkruisen een elzenbos waar alleen een bont zandoogje zich nog laat zien en vanwaaruit de bergtoppen Štirovnik en Jezerski Vrh goed zichtbaar zijn. Uit het bos gekomen zien we een nieuw landschap met droge schraalgraslandjes waar gele muurpepers en wilde anjers de overhand hebben. Sierlijke gele vlinderhaften delen hun leefgebied met bleek blauwtje (*Polyommatus coridon*), heide- en klaverblauwtje. We slalommen door het veld en het is opletten geblazen om niet te struikelen over de stenen en rotsen die her en der verspreid liggen. Na een tijdje bevindt het pad zich weer in dicht bos, maar gelukkig zijn de randen begroeid met wilgenroosje en kruidvlier. De mooie, maar giftige kruidvlier heeft de mens niet veel te bieden, maar vlinders en kevers zijn verzot op de witte bloemen. We zien daarop dan ook veel gouden torren en een hele rits vlindersoorten. Na een poosje lopen wisselt de omgeving steeds van uiterlijk: droge en vochtige bloemenweitjes, bosjes, tapijtjes bosaardbeien en rotspartijen. Kortom: veel biotopen in een kort tijdsbestek. De purperstreepparelmoervlieder (*Brenthis ino*) en steppeparelmoervlieder (*Melitaea aurelia*) die we tijdens deze wandeling tegenkomen, hebben enkele lookalikes en worden door ons dus goed bekeken op hun typische kenmerken. Na terugkeer kan op het terras van hotel Monte Rosa de inwendige mens weer verzorgd worden.

Mausoleum en omgeving

In de vijf nationale parken van Montenegro betaalt de bezoeker € 2 entreegeld en voor de graftombe in Lovćen komt daar nog € 3 bij. Dus hou wat kleingeld bij de hand als je in dit land beschermde natuurgebieden wilt gaan bezoeken.

De 461 traptreden (niet zelf geteld) naar het mausoleum brengen je met wat inspanning naar het dak van LNP. Met gelukkig slechts een handjevol mensen op de top is het genieten van het majestueuze uitzicht, inderdaad een goed heerser waardig. Dat ook enkele argusvlinders en een distelvlinder deze hoogte trotseren valt natuurlijk alleen mij op. Onder aan de top, 3 km van het mausoleum, is de temperatuur wat aangenamer voor ons en de vlinders. Er is een gemarkeerd wandelpad dat we deels belopen, maar echt ver gaan we niet, want er zijn genoeg plekken waar we een poos kunnen rondneuzen.

Kruisbladgentianen groeien hier veel en deze zijn tegen de verwachting in populair als nectarplant bij geelsprietdikkopjes en parelmoervlinders. Distels zijn geliefd als voedselbron en zelfs wilde anjers worden niet overgeslagen. Wilde cichorei en sint-janskruid kleuren hele stukken blauw en geel, maar vlinders

laten deze bloemen links liggen. In Montenegro hebben duinparelmoervlinders (*Argynnis niobe eris*) gele vlekken op de onderzijde van de achtervleugels in plaats van witte.

Blauwtjesmannetjes zijn vaak gezegend met blauwe bovenzvleugels en dat blauw kan nogal variëren per soort. Het helderblauwe mannetje van het turkoois blauwtje dat hier vertoeft zou zelfs een tropische Morpho naar de kroon kunnen steken als de vlinder wat groter was geweest. Langs de weg richting mausoleum staan een paar kraampjes waar jongens notenhoning en alcoholische drankjes verkopen. Gelukkig hebben we zelf drinken in onze rugzak meegenomen, want een paar flinke slokken šljivovica, een soort pruimenrakija, zouden zeker ten koste gaan van ons observatievermogen. We zien opnieuw vooral dambordjes (*Melanargia galathea*). Verse keizersmantels zijn een lust voor het oog evenals de wat minder geziene kleine parelmoervlieder.

Tijdens deze drie wandelingen in en rondom Lovćen National Park zijn we 45 dagvlindersoorten tegengekomen. Hoewel het al hartje zomer is staan er in LNP en directe omgeving nog zeer veel bloemen in bloei en vliegen er vele vlinders. Dankzij de hoge ligging van het gebied is de temperatuur lekker aangenaam en bovendien wil het in Montenegro nog wel eens (flink) regenen in deze periode. En dat is natuurlijk wel gunstig voor de vegetatie.

Een mooie kust

Ook aan de smalle warme kuststrook valt nog het een en ander te beleven voor vlindersaars. Palmen en andere subtropische begroeiing als oleanders en kappertjesstruiken fleuren de resorts en oude stadjes op. Tijdens het cultuursnuiven en rondsletteren langs de Adriatische Zee zijn we nog enkele warmteminnende soorten tegengekomen.

Zo ontdekken we in het hooggelegen oude deel van Ulcinj, vlak bij de Albanese grens, een groep zuidelijke aurelia's met een kolibrievlieder op bloeiende Lantana. Deze kleine pijlstaart bestuift hier ook nog een felgekleurde bougainville. Tussen de oude huizen spotten we ook nog een solitair snoepend geraniumblauwtje (*Cacyreus marshalli*), een van oorsprong Zuid-Afrikaanse soort. In de citadel van Stari Bar dwarrelen tijgerblauwtjes (*Lampides boeticus*) rond blauwe regen en vliegt het klein brandkruiddikkopje (*Muschampia proto*) tussen de deels gerestaureerde ruïnes. De indrukwekkende pasja (*Charaxes jasius*) komen we jammer genoeg niet tegen. De eerste generatie is net uitgevlogen en de tweede moet nog komen.

Ik heb me laten vertellen dat er maar weinig entomologen actief zijn in het vlinderrijke Montenegro. Dus voor degene die wat vlinderonderzoek wil doen hier: Dobro Došli, welkom!

